

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Ivsti Henningii Boehmeri, Icti, Potent. Regi Borvss. A Consil.
Int. Regim. Dvcat. Magdeb. Cancell. Director. Reg. Frideric.
Eivsdemqve Prof. Ivrr. ...**

Böhmer, Justus Henning

Halae Magdebvrgicae, MDCCLXXIII.

VD18 12136018

Cap. III. De Vario Imperii Civilis Statu.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-202771

CAP. III.

DE VARIO IMPERII CIVILIS STATV.

§. I.

Ex haftenus dictis oritur primus conceptus ciuitatis, quod sit *cætus seu complexus plurium hominum sub imperio pactis vel expressis vel tacitis unitus, tutioris vel tranquillioris vitæ gratia.* o)

§. II.

a Samuele. Hoc itidem in regnis electiis usu venit, vbi per *electionem* conferunt imperium, quæ reuera est *pactum expressum*. In mutationibus itidem hoc non raro euenisse, ex historia Belgica & Heluetica constat. Quin & non raro, vbi *violentia* agitur, expressum pactum superuenit, quale quid contigisse videtur in *lege Regiæ Romanorum*, per quam Augusto omnis suprema potestas est delata, quam reuera iam tenebat. Solent enim libertatis ciuilis oppressores hoc stratagemate vri, & ita omnia disponere, vt magis videantur ex *libera voluntate* imperium accepisse, quam ex *violenta occupatione*, quæ nunquam tutum conciliat imperium.

- o) Definitio ex iis, quæ cap. antec. allata sunt, constat.
- (1.) *Cætus* est: nam supra probatum, antea aliquam *multitudinem* hominum adesse debuisse æquali quodam nexu iunctam, antequam ciuitas conderetur.
 - (2.) *unitus*: ex vnione enim demum societas oritur, quæ facit, vt omnium *vna sit voluntas*, & *vnus persona moralis* vicem sustineat. Hinc vbi plures sunt vniones cætorum plurium; non potest vna esse ciuitas, li-
cet

§. II. Prout vnio in tali cœtu comparata est, ita quoque varius inde oritur ciuilis societatis *status*. p) Vnio autem illa diiudicanda est secundum hæc tria, (I.) *finem*, (II.) *formam* seu modum imperandi, (III.) *nexum per pacta* nunc magis restrictum, nunc laxatum.

§. III.

cet vel maxime sub vno capite sint. Sic tria regna Britanniae sunt sub vno capite; sed non vna ciuitas olim ex illis tribus regnis constitui poterat, cum Scotia separatis rationibus administraretur. Vnione autem sub felici imperio Reginae ANNAE accedente, in vnam cum Anglia rempublicam coeuit. Idem de antiquo Germaniae statu dici potest, vbi plures ciuitates Germaniae vnus imperio paruere; sed diuersa fuit singulis regendi ratio. Simile exemplum est in Hispaniae regno & alibi, respectu singularum rerumpublicarum. Rex vnus idemque in vna laxiore, in altera strictiore gaudere potest potestate. (3.) *certa pacta* praesupposui, vt fufius supra demonstratum. (4.) *sub imperio*: ex hoc enim ciuitas constituitur, alioquin manet societas æqualis. (5.) *zufioris vite gratia*. Hic finis societatum ciuiliū saltem *ex mente & præcepto Dei* esse debet, quatenus est *ordinatio diuina*, & imperantes obligantur ad pacem & securitatem subditis præstandam. Vnde monet PAVLVS 1 Tim. II, 2. *obsecrationes esse faciendas pro imperantibus, vt quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate & honestate: hoc enim est bonum.*

- p) In generali quidem conceptu omnes ciuitates inter se conueniunt, præsertim in iis, quæ hæctenus tradita sunt; verum speciales in singulis ciuitatibus occurrunt *circumstantiæ*, efficientes, vt in suo indiuiduo consideratæ ab aliis in plurimis differant, quæ omnia exacte præ-

§. III. Quoad prius caput *circa finem* notandum, quod, etfi forte negari nequeat, prima imperia & societates ciuiles desciiisse a vero fine, & pro securitate *violentiam* introduxisse, *q*) inde tamen norma ciuitatum quoad *finem* peti non possit, *qq*) sed potius ex voluntate Dei lege naturæ declarata.

§. IV.

præcognoscenda, quia sine illo vario statu iudicium rectum alias ferri nequit. Sicuti autem ab *anima* omnes operationes procedunt, sed tamen illi coherant plures affectus, propter quos singuli homines *specie* inter se differre videntur, licet omnes habeant eandem animam, & ita homines diuersas edant operationes inter se: ita in *corpore* quoque *ciuili* comparatum, quod, licet quoque anima vna, h. e. *vnione* cohareat, tamen præterea tot sint singularum ciuitatum separatae affectiones, vt diuersas inter se edant operationes, & sic *varius* ciuilis imperii *status* inde nascatur.

- q) Prima certe imperia *violenta* & *tyrannica* non potuere non a vero fine aberrare, (i.) quia violentia quidem metum incutit, haud tamen firmat nexum, qui deberet intercedere inter summos imperantes & subditos, & sic vnio tota lubrico nititur fundamento, metu scilicet *seruili*, qui parit *diffidentiam*, hæc vero desiderium iugum illud excutiendi. Imperantem enim, ait CICERO Philipp. II, *caritate & beneuolentia ciuium septim* oportet esse, non armis: quem in sensum etiam CLAUDIANVS de quarto consul. Honor. vers. 281:

Non sic excubiæ, non circumstantia tela,

Quam tutatur amor.

Plenius hac de re philosophatur PLINIVS secundus in Panegy. cap. 49. vbi inter alia dicit: *frustra se terrore succinxerit, qui septus caritate non fuerit,*
Armis

Armis enim arma irritantur. (2.) Quia latissimam viam paudent ad vitam scelestissimam, & latrocinii indulgent, vnde nulla salus in republica, sed semper turbæ metuendæ. Et cum (1.) vinculum naturale inter omnes homines constitutum tollere annisi sunt primi homines, quid mirum, si vinculi ciuilis nullam habuerint rationem? cum malo regni principio similes exitus sequi soleant, vt de Tarquini regno notanter ait LIVIUS lib. I. cap. 28. Equidem in omnia alia abit Autor tr. du gouvernement civil c. VII. §. 17. vbi contendit, primam ætatem mundi fuisse auream, ambitionem, auaritiam, amorem sceleratum habendi nondum corrupisse animos hominum, nec falsos conceptus de potestate imperantium iis ingenerasse, imperantes fuisse optimos, ciues hæud viciosos, & ita illos potestate sua ad oppressionem populi hæud abusus, multo minus his ansam datam fuisse de imperantium actionibus male iudicandi aut conquerendi, & ita de illorum potestate restringenda hæud cogitasse. Sæculis demum sequentibus per auaritiam, luxuriam & ambitionem omnia in peius versa fuisse &c. Hæc omnia vero se in hunc finem afferre contendit, vt ex prima origine imperiorum iura rerumpublicarum explicare, & abusus excessusque imperantium detegere possit. Vereor autem, ne autor doctissimus probatione excidat, si de singulis membris fidem facere deberet. Ad Caini ciuitatem plane hæc omnia minime quadrant, quæ tamen prima fuisse legitur, vt supra euictum est. Pios in societates ciuiles ab initio abiisse hæud constat, multo minus norma quædam rerumpublicarum inde peti potest. Illud facilius largimur, postea virrute & pietate imperantium omnia in melius correctæ fuisse, atque inde potius norma rerumpublicarum petenda fuisset.

§. IV. Illud itaque secundum iuris naturæ normam finis ciuitatum esse debet, quod extra eas inter homines corruptos *r*) non potuit

qq) Qui veram ciuitatum indolem ex huiusmodi vitiosis primordiis & normam rerumpublicarum petere tentant, næ similes illis videntur, qui matrimonii finem, indolem normamque diiudicare vellent ex intentione pessimorum hominum, qui vel ob ambitionem, vel auaritiam, vel luxuriam coniugium iniierunt. Sunt quidem ciuitates *factis hominum* conditæ, sed non quid factum sit, sed quid ex *ordinatione diuina* fieri debuerit, respiciendum est. Atque hoc ipsum ex subsecuta correptione morum in nonnullis ciuitatibus satis apparet, prout *cap. I. §. XXI.* dictum est, id quod inter ipsos quandoque Ethnicos contigisse legimus. Seruius Tullius *regnum dolo partum sic egit industrie, ut iure adeptus videretur.* FLORVS *lib. I. c. 6. n. 2.* Numa Pompilius *quod vi & iniuria occupauerat imperium, religione & iustitia gubernauit.* IDEM *lib. I. c. 2. in f.* Quin nonnunquam ex commercio cum aliis gentibus moratoribus eiusmodi mutatio in melius nata est. De Gallis, gente olim admodum efferata, IUSTINVS *lib. XLIII. cap. 4.* hoc testatur, inquit: *Ab his (Massiliensibus) Galli & usum vitæ cultioris, deposita & mansuetacta barbarie, & agrorum cultus, & vrbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis viuere, rursus & vitem putare, tunc oliuam ferere consueuerunt, adeoque magnus & hominibus & rebus impositus est nitor.*

r) Feci mentionem *hominum corruptorum*, idque propterea, quoniam supra demonstraui, fidem ciuitatum inter *pios* potuisse obtineri *extra ciuitates*, & reuera obtentum esse, & inde conclusionem formari, *genera-*

ruit obtineri, & tamen ad vinculum inter homines stabiliendum facit, s) h. e. vt *quietam & tranquillam* possint ducere *vitam*, secundum PAVLUM 1 *Tim. II, 2.*

§. V.

neraliter & absolute non esse iure naturæ præcepta imperia. Neque propterea volo, piorum cœtum non posse subsistere in republica; nam verum est vulgatum: *politiā non tollere religionem*, sed quod non necesse habuerint ab initio coalescere in ciuitates. Finge, plures familias Deum ex toto corde colentes in locum aliquem inhabitatum secedere, & ita tandem excrecere in insignem multitudinem: certe non obligantur iure naturæ inter se ad respublicas constituendas, quamdiu in vera pietate subsistunt, cum iam, vt supra assertum, *diuiniore nexu* inter se conglutinentur; neque tamen peccare dicendi sunt, si aliquam ciuitatem inter se erigunt, quod quandoque, imo vt plurimum, propter facinorosos necessarium fuit.

- s) Concludo ita: vinculum inter homines iure naturæ necessarium est, quod consistit in *pace & securitate* colenda; hoc vero inter improbos extra ciuitates non potest obtineri: ergo hoc medium vniuersale testari debet de ipso *sine*, qualis esse debeat omnium ciuitatum. *Vnio* enim imprimis consistit in eo, vt *vniti* inter se possint *tranquilli & securi* esse. Vnde nascitur *beata subditorum vita*. Moderatori enim reipublicæ *beata ciuium vita* proposita, vt opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit, CICERONE iudice, lib. VIII. ad Attic. ep. 11. E contrario inter *dissidentes & turbatores* non est *vnio*, sed *summæ infelicitatis status*. Ergo quaecumque tibi fingas *vnionem*, necessario primarium scopum intendere debet, vt omnium sit *vna voluntas*, extra quam haberi

§. V. Et hoc est, quod vulgo asserere solent, finem ciuitatum esse *beatitudinem ciuilem* 1) seu *externam*. Inde lex prima fundamentalis: *salus populi suprema lex esto*.

§. VI.

beri non potest securitas & tranquillitas vitæ. Pertinet huc Menenii Agrippæ fabula, quam populo diffidenti proposuit, & ad concordiam & vnionem reduxit. Dissedisse quondam inter se humanos, dixit, artus, quod omnibus opere fungentibus solus venter immunis ageret. Deinde moribundos a seiunctione rediisse in gratiam, quando sensissent, quod eius opera redactis in sanguinem cibus irrigarentur. FLOR. lib. 1. cap. 23.

- 2) Beatitudo ciuilis obtinetur ex ipsa vnione & concordia: cetera, quæ ciuitates oriant, magis accidentalia sunt, non necessaria. Illustrabo hoc verbis Romuli apud DION. HALICARNASS. lib. II, vbi contendit, in bellis externis profundas altisque fossas non esse munimenta satis idonea ad certam salutis securæ spem hominibus inclusis afferendam: sed hoc tantum polliceri, oppidanos repentina hostium incurfione oppressos cladem nullam accepturos, neque si intestini tumultus in republica exorti fuerint, priuatas ædes & domicilia cuiquam refugium satis tutum præbere: ad vitam enim quiete & tranquille agendam hæc subsidia & solatia ab hominibus esse inuenta, quæ neque insidias, quæ vicinis tenduntur, ita arceant, ut illi miseri non sint: neque etiam faciant, ut qui insidiis appetuntur, quamuis in tuto sint, tamen confidant. Neque ullam urbem his solis ornamentis felicitatem & amplitudinem diuturnam sibi quæsisse; neque contra ullam vnquam ciuitatem, quod sumtuosis ædificiis priuatis publicisque caruisset, prohibitum fuisse, quo minus ampla & fortunata euaderet. Sed aliud esse

Bæhmeri I. P. vnu.

N

quod

§. VI. Media itaque necessario ad hunc finem facientia officio boni imperantis continentur, ut partim per remedia coactiua idonea omnia fini huic contraria, quatenus coactionem recipiunt, remoueat, partim animos subditorum abduci curet ab effrenata libidine, & quatenus fieri potest, ad veram pietatem adducat, u) vtrumque tamen eo modo, qui huic instituto conueniens est.

§. VII.

quod vrbes seruet, & magnas ex paruis faciat. In externis bellis ipsam armorum potentiam; hanc autem audacia & exercitatione comparari. At in ciuilibus perturbationibus, ciuium concordiam. Demonstrauit autem, hanc facillime posse in republica florere, si unusquisque & temperanter & iuste viueret, &c.

- u) Circa hanc thesin plerosque dissentire video, sed facile cum his conuenimus, si modo diuersas quaestiones ab inuicem separemus. Alia quaestio est, (I.) an imperia primario sint instituta, ut pietas interna inter homines promoveatur? quod antea negaui. (II.) an imperia ciuilia possint pietatem operari in subditis, quatenus per leges imperatur? quod itidem negatur. (III.) an primarius scopus ciuitatum sit, ut pietas colatur inter homines? quod itidem negatur. (IV.) annon pietas subditorum multum conferat ad finem reipublicae obtinendum? quod qui negauerit, sane omnis pietatis sensum abieciisse dicendus est. Inter causas felicitatis ciuitatum recte refert DION. HALICARNASS. lib. II. temperantiam & iustitiam, ob quas homines se minus mutuo ledentes magis sunt concordēs, & felicitatem non fœdissimis voluptatibus, sed

sed honestate meriuntur. Laudat LIVIVS lib. I. cap. 21. Numam Pompilium, quod ea pietate omnium pectora imbuerit, ut fides & iusiurandum proximo legum ac poenarum metu civitatem regerent. (V.) Denique annon cura principis huc quoque directa esse debeat, ut subditi pie vivant, non quidem coactionibus, sed illis externis mediis adhibitis, quæ pædagogicæ instar sunt ad culturam pietatis? quod itidem nec negant illi, qui curam principi demandant circa sacra, scholas & alios mores subditorum recte formandos, verbi causa, pios magistratus præficiendo, subditi fideles ministros constituendo &c. Si deficit pietas, non quidem status civitatis in totum ruit, interim tamen difficilius finis obtinetur. *Timor Dei solus est*, ait LACTANTIUS de ira lib. I. cap. 12, qui custodit hominum inter se societatem. E contrario si pietatem removeris, nihil proderunt exercitus, equi, satellites, ensium vis, virorum innumerabiles copiae, quo minus in te imperiumque tuum insurgant, iudice NICEPHORO lib. XIII. cap. 1. Ratio quoque naturalis docet, veram animorum culturam multum facere ad finem reipublicæ obtinendum. THEODOSIUS epist. ad Cyrillum apud EDMUND. RICHERIVM hist. concil. gener. lib. I. cap. 7. §. 2. hoc agnovit optime, dicens: Reipublicæ nostræ constitutio ea, quæ in Deum est, pietate præcipue nititur, multaue inter hanc & illam cognatio & familiaritas intercedere solet. Nam & ex se inuicem pendent, & utraque prosperis alterius successibus incrementa sumit. Et paucis interiecit: Cum itaque Deus imperiū habenas nobis traderit, illique, qui imperio nostro parent, pietatis & securitatis quoddam quasi vinculum nos esse voluerit &c. Equidem imperans propterea non est constitutus, ut curam animarum primario gerat, quin potius, ut primario pacem & tranquillitatem externam in societate civili ob oculos habeat. Ad hanc tamen tunc

optime deuenitur, si quoque curam habeat, ut pietas vera subditis instilleretur, quo eo melius securitas in re publica & tranquillitas obtineri possit. Si a Deo discesserimus, princeps multum ad optimos subditorum mores conferre potest. *Rex velit honesta, nemo non eadem vult.* Si imperans pessime viuir, non sibi tantum nocet, sed in totam peccat rempublicam. Bene CICERO lib. III. de LL. cap. 14: vitia non solum principes concipiunt, sed etiam in totam ciuitatem infundunt. Hoc sensu SALOMO dicit, Regis thronum tum demum firmari, si discesserit a malo, Proverb. XXV, 5. XXVIII, 2. Leuit. XXVI, 3. seqq. Ps. LXXXI, 14. 15. quorsum etiam collineat CHRISTIANI IV. Regis Daniæ symbolum: Regna firmat pietas. Apostolus PAVLVS I. ad Timorb. II, 2. vult, preces fieri pro imperantibus, ut vitam tranquillam & quietam agere possimus in omni pietate & honestate, quod bonum esse ait, seu conducibile reipublicæ. SALOMON quoque aliis pluribus locis hoc inculcat, optimus in arte imperandi magister. Proverb. VIII, 11. XVI, 12. XXI, 12. XX, 28. XXVIII, 12. 15. 16. XXIX, 8. 14. 24. XXX, 21. seqq. Sap. VI, 1. 5. seqq. Etenim omnia vitia & turbæ in re publica oriuntur ex inordinatis singulorum affectibus, qui vel ambitionem vel luxuriam vel auaritiam concernunt. Hæc vitia insigniter conuersiones rerumpublicarum promouent, vti bene ostendit Dn. BVDDEVS diss. de concord. relig. christ. vitæque civil. cap. 1. §. 9. seqq. Optime vero corriguntur per sinceram pietatem, secundum præcepta Christi institutam. Nam ambitioni occurratur per humilitatem, Matth. XI, 29. XVIII, 3. XX, 21. 26. XXI, 5. XXIII, 7. 10. seqq. Gal. V, 26. Marc. IX. 3. 4. seqq. Luc. I, 51. seqq. Auaritiæ occurrit præceptum Christi de vitanda intempestiua sollicitudine, Matth. VI, 25. seqq. Luc. XII, 15. seqq. 1 Timorb. VI, 9. 10. 1 Corinth. VI, 20. Voluptates carnis sedulo tota feri-

§. VII. Patitur ergo mirum in modum hæc vnio, quando ciuitas suam tranquillitatem & pacem mediis, ex pessima hominum libidine propullulantibus, conseruare & stabilire nititur, *) quæ tamen vnionen magis tollunt, quam conseruant.

§. VIII.

scriptura, sacra dehortatur, 1 Corinth. VI, 10. Gal. V, 19. Rom. I, 26. 27. XIII, 13. Luc. XI, 37. Apoc. XXI, 8. Et huc sine dubio respexisse videntur Ethnicæ, quando tunc demum beatas fore respublicas prædicarunt, si imperantes diuina quadam sorte vere philosophentur, vt ait PLATO epist. 7; quod etiam repetit CICERO epistol. I. ad Qv. Fratrem. IVSTIN. in Apol. II. philosophorum mentem ita aperit, inquiens: Dicit enim ex priscis quidam: nisi & principes & ciues philosophentur, fieri non posse, vt beatæ sint respublicæ & ciuitates. Non inepte VALERIUS MAXIMVS lib. II. cap. I: Non dubitauerunt, sacris imperia seruire, ira se rerum humanarum futura regimen existimantia, si diuina potentia bene & constanter essent famulara.

*) Hoc vt plurimum accidit in regnis & imperiis male partis. Bene TACITVS hist. lib. I. cap. 30: Nemo vnquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exercuit; cum plerumque, ut ait SALLVST. de Catil. bell. cap. 2. n. 5, iis artibus imperium retineatur, quibus initio partum est. Tarquinius scelere partam potestatem non melius egit, quam acquiserat; FLOR. lib. I. cap. 7. n. 2. Saturninus apud LIVIUM epit. lib. 69. adiuvante C. Mario tribunus plebis per vim creatus, non minus violenter tribunatum, quam petierat, gessit. Inde SENECA de clement. lib. I. cap. 13. Scelera sceleribus ruenda sunt. Quod aliquando scelere parta imperia religione & iustitia gubernata sint, proat di-

§. VIII. Huc pertinet, (I.) si felicitas reipublicæ quæritur in *latissimo imperio*, & perpetuis bellis hunc in finem suscipiendis. Hoc malum fluit ex *ambitione*, & in vitiosis rerum-publicarum primordiis conspicuum est. x) Cum enim ita semper respublica turbida sit, & ab ea nulla gens secura, nec illa rursus pacem vel extra vel intra se habet, cum cines ad res novas quotidie moliendas ita instituantur.

§. IX.

Etiam §. III. lit. qq. ad illa, quæ rarius accidunt, referri debent.

*) Non mirandum est, plerasque respublicas hodie pronas esse ad hunc finem, cum ipsa initia reipublicæ ex libidine imperandi arcessenda. Cum autem hæc libido non quiescat, sed in infinitum agat, hinc imperans suam felicitatem metitur ex *latissimo imperio* & semper ducitur cupiditate alios subiugandi. Sæpe audias: *Roma interim crescit ex Albæ ruinis*, ut ait LIVIUS lib. I. cap. 30. Sed talia incrementa veram reipublicæ salutem destruant. Huius indolis plerumque esse solent Reges bellicosissimi, quos *martiales* vocant, uti referant GUSTAVVM ADOLPHVM, regem Sueciæ, asserere solitum fuisse, *Regem semper bellis intentum esse debere*, numquam vero in pace quiescere, quo subditi semper occupationibus agitentur, regna amplientur, & imperans timeatur. Sed ipse GUSTAVVS plura occupare studuit, quam quæ tueri potuit, vid. FVFFENDORFF. lib. III. rerum a Carolo Gust. gest. pag. 133. Facilius quippe est quadam vincere, quam tueri, ut aiunt legati Darii apud CURTIVM lib. IV. cap. 2. & stultum videtur aggredi, quos etiamsi vin-
 eas, reinere non possis. THUCYD. lib. IV. cap. 2.

ALE

ALEXANDER M. suum imperium non aliunde firmare potuisse credidit, quam hac contra leges naturæ suscepta rapiendi libidine. Neque pirata adeo ei inepte respondit, interroganti, quo iure tam impune prædas ageret in mare? Eodem, inquit, quo Tu in orbem terræ. Sed quia id exiguo navigio facio, latro vocor, quia tu magna classe, imperator. Sed reuera ita finis rerumpublicarum proprius negligitur, & vinculum ciuile magis laxatur, quam firmatur, (1.) dum subditi nimis premuntur oneribus belli ferendis. *Ali armis quidem magna, sed brevis potentia: a pacis vero studio paruum, sed diuturnum imperium est, TACIT. lib. IV. Annal. cap. 4. in f.* Tale itaque imperium ius publicum vniuersale iubet, præscribit. (2.) Similiter omnia ex genio principis ad ambitionem in republica disponuntur, ex hoc vero infinita mala contra pacem & tranquillitatem promanant. *Principes plus exemplo quam peccato nocent, ait CICERO lib. III. de LL. cap. 14.* Nam vt Rex Gothorum Theodoricus ait, *facilius est errare naturam, quam dissimilem sui princeps possit rempublicam formare, CASSIODORVS lib. III. Var. epist. 12.* Vnde enim tot rebelliones, quam quod vel populus nimis prematur, vel ambitio eius nimis fuerit aucta? (3.) Cum belli fortuna sit inconstans, ciues non maiorem securitatem in republica habent, quam haberent in statu naturali, cum semper variam belli fortunam timere debeant. Agesilaus certe tam eximiam ciuium curam habebat, referente XENOPH. in Orat. de eod. p. 668, vt seruari omnes pro lucro duxerit, e contrario pro iactura, si quis etiam non magni pretii homo periisset. (4.) Si nulli sunt metuendi extranei hostes, ipsa respublica sæpe sua mole laborat, vt quod violenter acquisitum, per violentiam & turbas perpetuas plerumque sit retinendum. De imperii Romani magnitudine plerique scriptores hoc obseruant. Ita enim FLORVS

lib. IV. cap. 2. iam pene, ait, toto orbe pacato, maius erat imperium Romanum, quam ut illis externis viribus extinguere posset. Itaque inuidens fortuna principi gentium populo, ipsum illam in exitium suum armanit. Expressius rem depingit TACITVS lib. II. hystor. vbi ita: Vetus ac iam pridem insita mortalibus potentiae cupido cum imperii (Romani) magnitudine adoleuit erupitque. Nam rebus modicis aqualitas facile habebatur. Sed vbi subacto orbe & a mulis urbibus regibusque excisis securos opes concupiscere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarsere: modo turbulenti tribuni, modo consules praeualidi, & in urbe ac foro tentamenta ciuiliū bellorum. Mox e plebe infima C. Marius & nobilium seuissimus L. Sulla victam armis libertatem in dominationem verterunt. Post quos Cn. Pompeius occultior, non melior. Et nunquam posleanisi de principatu quaesitum. Similiter legati Scytharum satis grauiter Alexandro hoc venenum obiciunt apud CVRTIVM lib. VIII. cap. 8. aientes: Si Dii habitum corporis tui euidentati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem contingeres. Et hoc affecturus scire velles, vbi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quae non capis. Ab Europa petis Asiam, ab Asia transis in Europam. Deinde si humanum genus omne superaueris, cum Iulius & niuib. & fluminibus ferisque bestiis gesturus es bellum. Recte FLORVS lib. IV. cap. 12. n. 29: Difficilius est prouincias retinere, quam facere. Imo, VI ait SALLVSTIVS in Iugurth. cap. 31, maius dedecus, paria amittere, quam omnino non parauisse. Longe prudentius imo iustius egerunt Chauci, vtut pro barbaris habiti, quos TACITVS de moribus German. cap. 35. in eo merito laudat, quod magnitudinem suam maluerint iustitia tueri, sine cupidita-

§. IX. (II.) Si felicitas summa quaeritur in *luxuria & mollitie*, & subditi ad hanc adducuntur, quo eo magis in partes imperantis trahantur. Sed ita quiescit omnis vera cura reipublicae, & dum luxuria ingrauescit, vinculum ciuile valde laxatur, nec constans est illud obsequium, quod luxuria acquisitum. y)

§. X.

te, siue impotentia, quod quieti secretique nulla prouocauerint bella, nullis raptibus aut latrocinis populi, prompta tamen omnibus arma, ac, si res poscat, exercitus plurium virorum equorumque. Concludo hanc meditationem cum VALERIO MAXIMO lib. IV. cap. 1. in f. Ea denum potentia tanta est, quae viribus suis modum imponit.

- y) Prudenter admodum FLORVS lib. III. cap. 12: *Opes atque diuitiae affligere seculi mores, merisamque vitii suis quasi sentina rempublicam pessumdedere. Monuit iam suo tempore PLVTARCHVS de gloria Athen. p. 348. afferens, non sapere ciuitatem, quae tantam in res ludicras impenderet studium; sicut etiam Cambyses apud XENOPHONT. in Cyropæd. lib. I. p. m. 27. lit. a. reprobat illud discrimen inter subditos & principem, quasi scilicet hic deberet sumtuosius viuere, demi plus auri habere, diutius dormire, omnino minore cum molestia laboreque degere, quam subditi. Ego autem, inquit, arbitror non desidis vitae ratione præstare subditis debere principem, sed alacri studio rebus eorum prospiciendo ac laboribus tolerandis. Respice Heliogabali atque Caracallæ tempora, & mala infinita obuia deprehendes. Breuiter huc omnia redeunt: (1.) per luxuriam respublica ad paupertatem & perniciem redigitur. Qualis rex, talis grex. Refert IUSTIN. lib. XXX. c. 1, Ptolemaum Aegypti regem luxuriæ se tradidisse. Regis mores, pergit, omnis secuta regio est. Ira-*

§. X. (III.) Si inter summum reipublicæ bonum referuntur *artes lucrandi, & auaritiæ* pro lubitu exercendi. 2)

§. XI.

que non amici tantum præfelicque, verum etiam omnis exercitus depositis militia studiis, otio ac desidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis Antiochus Rex Syriæ, veteri inter se regnorum odio stimulante, repentino bello multas urbes eius oppressit. Sic cum Dionysius Platonis magistro philosophiæ operam daret, tota regia puluere fuit repleta præ turba Geometricas pingentium figuras. Sed eodem ad sua pocula & voluptates redeunte vitæ mollietates omnes occupavit. FLUTARCH. de adul. & am. discrep. cap. 11. (2.) Inhabilem se reddit imperans, ut possit sana admittere consilia, aut reipublicæ consulere, exemplo Neronis luxuriosissimi, sibi concessam distantis, nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium & gaudia felicium, TACIT. lib. XIII. annal. Hinc (3.) ubique occasio omnia & quæcunque impune faciendi. Quia mutationes rerumpublicarum non raro inde oriuntur. Tandem, ait FLO-
RUS lib. 1. cap. 7. in f. superbiam regis populus R. perpe-
sus est, donec aberat libido. Hac accedente, famosum illud regifugium ortum est. Huc pertinet graue mo-
nitum SALOMONIS Prou. XXXI, 3. seqq.

- 2) Auarum principem & omni iudicio carentem SALOMON coniungit, Prou. XXVIII, 16; id quod ex opposito ibi conspicuum est. Admodum scite CICERO lib. II. de offic. cap. 22. ait: Nullum vitium retrius quam auaritia, præsertim in principibus & rempublicam gubernantibus. Habere enim quæstui rempublicam non modo turpe, sed sceleratum etiam & nefarium. Itaque quod Apollo Pythius oraculo edidit, Spartam nulla re alia, nisi auaritia, esse perituram, id videtur non solum Lacedæmonis, sed & omnibus opulentis populis

§. XI. Et tamen non diffitendum est, ple-
rasque ciuitates ad huiusmodi corruptas & a
vero fine aberrantes vias delectere, imo in
plerisque hæc tria corruptelarum genera con-
currere, *) vt incidant fere in *statum rerum
publicarum irregularium*. a) Prout enim pes-
simus finis est, ita *leges* quoque huic respon-
dentes vnionem reipublicæ magis tollunt, quam
stabiliunt.

§. XII.

populis prædixisse. Certe vbi auaritia dominatur, vbi
auri vis atque opes principibus infense (TACIT. lib. XI.
annal. ab inis.) primario pro scopo habentur, infinita
monopolia & alia auaritiæ & iniustitiæ simulacra maxi-
me in ministris sequuntur, cum fides integra manere
non possit, vbi magnitudo quæstum spectatur. TACIT.
lib. XI. annal. Si princeps auarus est, miserissimi sunt
subditi, qui facultatibus præditi sunt; nam sub quouis
prætextu imperans bonis alienis inhiat, leges ad quæ-
stum exemplo Iustiniani accommodat, imo ipsa iustitia
venalis est, subditis extorquetur duris exactionibus
pecunia, neque vllus alius tyrannicis dominationibus
aptior est, quam auarus. Ipsi vero subditi, rupto vin-
culo, quæuis scelera & flagitia impune committunt, ad
quæ auaritia ipsis ansam suppeditat. Vnde CICERO
Philipp. III. tales imperantes remouet ab habenis rei-
publicæ. Quis, ait, rex vnquam fuit tam insigniter im-
pudens, vt haberet omnia commoda, beneficia, iura regni
venalia? Denique huc quoque pertinet, quod ait
SALLVSTIVS Orat. de ordin. rep. Sæpe iam audiui, qui
reges, quæ ciuitates & nationes per opulentiam magna im-
peria amiserint, quæ per virtutem inopes ceperant.

*) Notat hæc tria vitia in statu rei Romanæ FLORVS
lib. III.

lib. III. cap. 12. aïens: *opes atque diuitiæ affligere seculi mores, mersamque vitiiis suis quasi sentina rempublicam pessumdedere, & paucis interiectis ostendit, quod famem luxus fecerit, quod ex auaritia vectigalia reipublicæ atque ipsa iudicia in questu habita sint, quod abundantia familiarum bella seruilia produxerit, quod ab ambitu honorum Mariana & Syllana tempestas petenda sit, quod apparatus conuiuiorum & sumptuosa largitio Catilinæ farorem in rempublicam excitauit &c.*

a) *Respublica morbida seu irregularis est, quæ defleat a vera unione, ita ut similis sit ædificio ruinam minanti, sicuti contra regularis, quæ adhuc coheret, & licet quædam vitia habeat, adhuc tamen quibusdam solidis nititur fulcris. Et quidem vitia status non confundenda sunt cum vitiiis hominum. Vicia hominum solent plerumque ansam dare ad vitia status, scilicet ut status publica lege & more ita male coherere incipiat. Communiter regna absoluta solent ad respublicas regulares referre, ubi subditi vi terrentur, coercentur, & perpetuis defatigationibus ita exercentur, ut unio satis stabilis adesse videatur. Timent regem, quia tyrannus, quia malum infert, quia alia grauiora metunt, & ita vel inuiti subiugo retinentur instar ferarum bestiarum, qui domitoris sub vinculis gemunt. Tale fuit regnum Tarquinii, qui conscius male querendi regni ab se ipso aduersus se exemplum capi posse, armatis corpus circumsepsit, neque enim ad ius regni quicquam præter vim habebat: ut qui neque populi iussu, neque autoribus patribus regnaret. Eo accedebat, ut in caritate ciuium nihil spei reponenti metu regnum tutandum esset. LIVIUS lib. I. c. 49. Verum enimvero hanc rempublicam esse, specie tantum externa regularem & sanam, magis vero morbidam, vel inde arbitror, (1.) quia metus & terror infirma vincula caritatis, quæ ubi remo-*

remoueris, qui timere desierint, odisse incipient. TACITVS in Agric. cap. 32. (2.) quia cura pro subditorum salute est plane inanis, & eatenus tantum subditis imperans consulit, vt sibi & suæ potentia bene sit. (3.) Subditi nunquam tuti nec tranquilli, sed sub *prætextu iuris* quæuis patiuntur. Hinc T. Largius apud DION. HALICARNASS. lib. VI. optime censet, longe optimum & firmissimum id esse imperium, quod beneficiis, non suppliciis, subditos in officio continere solet. Illorum enim beneuolentiam, horum vero timorem esse comitem. Quicquid autem est formidabile, id necessitate naturali omnibus maxime est exosum. E contrario qui dominationem exercent exemplo Tarquini, occidunt, in exilium agunt, bonis multant, non modo quos suspectos & inuisos habent, sed unde nihil aliud, quam prædam sperare possunt. LIVIUS lib. I. cap. 49. Proinde talis respublica turbis & perpetuis dissidiis luctatur, vi vel regnum Galliæ tristissima eius rei exempla suggerit. Expressius adhuc veritatem huius asserti confirmat status rei Romanæ post Galbæ occisi tempora, postquam in Orbones, Virellios & Domitianos aliosque flagitiosissimos principes incidit. Nihil foedius illo tempore. Non iure, sed vi, cædibus, seditionibus omnia acta sunt, imo ipsis flagitiis certatum fuisse videtur. Locupletissimus quisque in prædam corveptus, vires luxu corrumpebantur contra veterem disciplinam & instituta maiorum, apud quos virtute quam pecunia res Romana melius stetit. Epularum fœda & inexplicabilis libido, ex urbe atque Italia irritamenta gula gestabantur, exhausti conuiuiorum apparatus principes ciuitatum. Degenerabat a labore ac virtute miles assuerudine voluptatum, & contemptu ducis. Nemo in illa aula probitate aut industria certauit: unum ad potentiam iter prodigis epulis & sumptu ganeaue satiare inexplēbiles principis libi-

§. XII. Vnde concludo, ciuitatem quo magis simplicitati *b)* studer, tranquillitatemque ciuium quærit, eo beatorem esse, & secundum

libidines. Mutato imperatore, non mores mutati. Magis alii homines, quam alii mores. Multæ oblique & atroces inter se militum cades. Irrepentibus dominationis magistris principes superbiores & acerbiores facti. Apud paucos tacito voto quies pro discordia, bonus & innocens princeps pro pessimis & flagitiosissimis expetitur. Hæc & similia TACITVS lib. II. *hiflor.* passim ingeminat. Præterea vrbes hausta & obruta, Roma incendiis vastata, polluta ceremonia, magna adulteria: plenum exiliis mare, infecti cadibus scopuli, atrocius in vrbe seuitum. Nobilitas, opes, omissi gestique honores pro crimine, & ob virtutes certissimum exitium. Nec minus præmia delatorum inuisa quam scelera. Corrupti in dominos serui, in patronos liberi, & quibus deerat inimicus, per amicos oppressi. Qui occiderant certatim ostentantibus cruentas manus, ut pulcrum & memorabile facinus iactabant. TACITVS lib. I. *Hiflor.* ab init. Stultissimus quisque pecuniis merebatur, & quod in perditis rebus accidit, omnes præcipiebant, nemo exsequebatur. IDEM lib. III. *Hiflor.* Discordia inter patres, ira apud victos, nulla in victoribus autoritas, non leges, non princeps in ciuitate erant. IDEM lib. IV. *hiflor.* Et infinitum foret, omnes calamitates publicas & scelera nefanda recensere, quibus non tantum fœdus ciuile, sed humani generis ruptum est.

b) Simplicem voco, quæ vano caret luxu, quem ægræ ciuitatis indicium SENECA epist. 114. vocat, & se intra suos

dum leges naturæ institutam, licet forsân pro *barbara* habeatur ab imperitis rerum æstimatoribus.

§. XIII.

suos fines continet, neque adeo diuitiis studet. Talis fuit *Iudaica*, primo intuitu satis *barbara* plerisque visa, & inculta, sed quæ non tentata fuit in suis primis initiis ab eiusmodi vitiis, quibus reliquæ respublicæ infectæ fuisse leguntur. Diuitiæ subditorum in pecoribus consistebant, amplissimæ domus deerant, nec magnis sumtibus indigebant. Leges a Deo eis latæ *auaritiæ* obiecem ponebant, potius amorem & humanitatis officia inculcabant. *Luxuria* rara, instrumentis luxuriæ ademtis, & commerciorum necessitate cessante. *Ambitioni* nullus locus dabatur: finibus assignatis contenti esse iuebantur. Atque hæc quidem tamdiu durabant; donec *reges* sibi expeterent. Hisce adsumtis, mox loco *simplicis* vitæ *luxuriosior* & *splendidior* inuasit populum, vnde plura mala ipsam rempublicam sensim & pederentim corruerunt, & destruxerunt. Similiter quamdiu respública Romana in simplicitate persistebat, satis beata videbatur, domi militiaque boni mores colebantur: concordia maxima, minima auaritia erat; ius bonumque apud eos non legibus magis, quam natura valebat; iurgia, discordiæ, iras, simultates cum hostibus exercebant, ciues cum ciuibus de virtute certabant, &c. SALLVSTIVS de bell. Catil. cap. 9. vbi cap. 10. ostendit, qua ratione respública per ambitionem, auaritiā & luxuriā corrupta fuerit. Inprimis sub Numæ imperio ad eam culturam reductam fuisse, ait LIVIVS lib. I. cap. 21, ut finitimi populi in eam verecundiam adducti sint, ut ciuitatem totam in cultum Deorum versam violare ducerent nefas.

c) Mo-

§. XIII. Quoad caput secundum *circa formam* imperandi notandum, quod etsi prima imperia ex suo vitioso initio *penes unum* existisse videantur, tamen ex postfacto status rerum-publicarum variare cœperit. Inde primo orta videtur *Monarchia. c)*

§. XIV.

c) Monarchas primum tenuisse imperium, ex *historia* imperiorum satis constat, viut forsitan ab initio *potentia insignis*, quæ postea demum accessit, defuerit. Nam *urbes quoque ut cetera ex infimo nascuntur*, ut ait LIVIVS lib. I. cap. 8. Huc respiciunt tot testimonia historicorum & ipsius ARISTOTELIS 1. Polit. 1. iniquentis: initio a regibus gubernabantur ciuitates & nunc etiam gentes, quo & CICERO 3. de LL. respicit aieus, omnes antiquæ gentes regibus quondam paruerunt, & SALLVSTIVS in Catil. Regnum in terris nomen primum fuit. vid. HERT. in Elem. prud. civ. Part. 1. sect. 10. §. 5. Concedit id ipsum quoque AVTOR tr. du gouvernement civil, quod penes unum ab initio imperium fuerit, sed diuersam huius rei causam adducit. Contendit enim cap. VII. §. 13, liberos prima ætate paterni imperii assuetos facilius imperio unius se submisisse, quod a prima iuventute *florere tam gratum & securum illis visum fuerit*. Esse præterea Monarchiam eiusmodi rem, quæ simplicitate se commendat, & sua sponte hominum animis se insinuet, postquam experientia alias formas regiminis baud representasset, nec ambitio dominantium eos induxisset, ut se munirent contra supremam potestatem & mala inde redundantia. Eos non cogitasse de mediis reprimendi conatus & excessus imperantium, nunquam quippe dominationem tyrannicam perpeffos, vitam simplicem, ab auaritia & ambitione

§. XIV. Regia hæc *potestas*, vti ab initio fuit *violenta*, ita per *violentiam*, modo *apertam*, modo magis *occultam*, plerumque fuit exercita, d) vt hoc modo subditi parum a *seruis* distarent, quod & indicat *ius regium* descriptum i *Sam. VIII.*

§. XV. Cum itaque in iis, quæ ad *finem* ciuitatum spectant, populus imperantis voluntati se subiecerit, voluntas omnium in huius voluntate

ione alienam, dominatum non adeo metuisse, sed sicuti sponte in societatem civilem abiissent, mutuo amore & affectione inter se certasse, magis vim externam metuisse, & hoc intra nihil facilius fuisse, quam Monarchiam tam optime moderatam inter se stabilire. Platonis reipublicam descriptam crederes, quæ sicuti in *idea* tantum fuit, ita vereor, ne idem de viro doctissimi sententia dicendum sit. Hæc omnia supponunt, ciuitates inter pios conditas fuisse, cuius contrarium *cap. 1.* fufius demonstratum est. In rebus, quæ ad historiam spectant, nihil supponendum est ex *nudis coniecturis*, quæ nullis indiciis probari possunt, imo cuius contrarium in oculos incurrit.

- d) Hoc illustrari potest ex iis, quæ dicta sunt ad §. III. Tales imperantes magis *usu*, quam voluntate populi regna possident, vt de Seruio dicit *LIVIVS lib. I. cap. 46.* Si tamen postea voluntas populi expressa accedat, imperium magis firmatur. Ita fecit Seruius, qui postea ad populum tulit: *vellent, iuberentne se regnare? tantoque consensu*, quanto haud quisquam alius ante, *rex est declaratus*, *LIVIVS ibid.* optime cognitum habens, *vim omnem imperii in consensu obediendum esse*, *IDEM lib. I. cap. 59.*

Bæhmæ I. P. viii.

O

e) Hic

luntate concentratur, vt ita, quod imperans summus in hisce negotiis vult, omnes velle *moraliter* censeantur. e)

§. XVI. Quo magis itaque voluntas imperantis cum voluntate subditorum constanter in causis

e) Hic effectus *unionis* constitutæ est, cum ante conditas ciuitates omnium erat *diuersa & discordans* voluntas, quæ per *imperium* in voluntate imperantis vnita est, vt finis h. e. *securitas & pax* eo rectius possit promoueri; & sic toti imputatur ciuitati, quod imperans fecit *nomine ciuitatis*. Videlicet princeps agit vel *extra ciuitatem*, vel *in ciuitate*. Si *extra ciuitatem* agit cum alia gente, tunc quod princeps vult, vti haftenus dictum, omnes voluisse censentur, & hinc vulgatum:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achini.

Quodecunque absque voluntate eius factum a *singulis* vel *pluribus*, id effectum iuris hunc inter gentes non habere, nec pro *actione ciuitatis* vel *reipublicæ* haberi potest. Genti tamen, quibus iniuria facta est, eos ab imperante dedit, postulandi ius est, qualia exempla passim occurrunt. *Iudic. XIX. & XX.* *Supplicio noxio paucorum, quam innoxio omnium sanguine iniuriam expiare præstat*, vti *Samnites* iudicantur apud *LIVIVM lib. VIII. cap. 39.* *Conf. IDEM lib. XXXVII. cap. 45. lib. XXI. cap. 10. lib. XXXVIII. c. 31. & 33.* Si *intra ciuitatem* agit, *in idem omnium voluntate* fieri, quod facit, censendum est, v. e. *leges ferendo, iudicando &c.* Verum hoc generale quidem, non tamen est in infinitum extendendum, sed in iis saltem verum est, *quæ ad finem ciuitatum spectant*: in eis enim tantum *sej voluntati alterius* subiecerunt.

f) Id

causis publicis conspirat, eo firmior est nexus, eoque facilius *finis* a iure naturæ imperatus obtinetur. f)

§. XVII. Deficiente hac voluntatum conspiratione, facile contingere potest status publici *mutatio*, vt ciuitas nouum statum induat, & vel penes *paucos*, vel *maiorē partem populi* imperium esse incipiat. g)

§. XVIII.

f) Id naturale est, vbi omnes idem volunt, ibi maior est amor, & sic societas quoque eo firmior. Contra vbi solo meru & potentia omnia diriguntur, *inuidia regni etiam inter domesticos infida omnia atque infesta facit*, vt ait LIVIVS lib. I. cap. 42; & licet hætenus moraliter subditi idem velle videantur, quod princeps vult, in effectu tamen a voluntate eius abalienati sunt, & coacte volunt, quod princeps vult. *Arduum est*, inquit TACITVS lib. 4. annal., eodem loci potentiam & concordiam esse. Seruius primus iniussu populi regnavit, inde omnia eidem infesta fuerunt, LIVIVS cit. l. donec postea populus libere consentiret. Ast Salomonis regnum populo gratum acceptumque erat. Omnes videbant, per sapientiam DEI cuncta dirigi ab eo, & iudicia quoque exerceri, hinc eo maiori reuerentia & amore omnes eum prosequabantur, vt felicitate eius temporis nihil illustrius excogitari potuerit. Erat potens diuesque, potentia tamen & diuitiis non utebatur, vt *unico medio imperandi, sola Dei sapientia* omnia dirigente. Cum hætenus Respublica Romana variis discordiarum procellis esset agitata, & tandem communi consilio pro commodis eius laborarent, omnes publicam lætitiā significabant, *beatam urbem Romanam & inuictam & æternam illa concordia* dicentes. LIVIVS l. V. cap. 7.

g) His verbis ostendere conoi, *Democratiam & Ari-*

§. XVIII. Sic itaque eadem ratione, qua regna sunt constituta, potest *Aristocratia* enasci, quatenus ceterus suam voluntatem subiicit *concilio* ex paucis *optimis* constanti.

§. XIX. Non singulis autem optimatibus se committit populus, sed omnibus coniunctim consideratis, *b)* & ita plures in concilio congre-

stocratiam apud plerosque populos ex *Monarchia* natas fuisse. *PVERNORFFIUS* quidem *lib. VIII. c. 5. §. 4.* putat, ab initio *Democratias* vsu obtinuisse, a quo non videtur abhorre *HUBERVS de iure ciuitatis*. Verum iam supra §. XIII. ostendi, antiquissima fuisse regna, & ex temporum iniuria nata, ubi tamen forsitan negari nequit, populos, quo magis libertatis amantes fuere, citius Regum iugum excussisse. Roma ab initio reges habuit; verum excussit hoc iugum, postquam reges effrenata libidine ius fasque euerterent, & solo timore subditos continere studerent, unde non poterant non odium & auersatio, & ex hac seditiones oriri. Male vim suam, ait *PLINIUS lib. 8. epist. 24. n. 6.* potestas aliorum contumeliis experitur, male terrore veneratio acquiritur. Longeque valentior amor ad obtinendum, quod velis, quam timor. Nam timor abit, si recedas; manet amor: ac sicut ille in odium, hic in reverentiam vertitur.

b) Singuli seorsim non imperant, sed omnes coniunctim, qui omnia collegialiter & per vota maiora expedire debent. Et quidem omnia decernenda sunt independentem & proprio iure. Nam solet haud raro contingere in *Democratia*, ut collegio alicui demandetur a populi maiore parte cura reipublicae, ut vice populi administrarent. Sed ita collegium dependet a populo, quod vel ex prouocatione ad populum liquidum est, uti in regnis a rege, & ita ab externis hisce schematibus

gregati vnam personam sustinere videntur, ac consequenter *voluntas illius concilii* circa negotia reipublicæ est voluntas omnium.

§. XX. Quod si tandem populus in plenam euadit libertatem, excussio iugo regio, vel electis optimatibus, *democraticus* inde status oritur, quatenus summam potestatem coniunctim populus retinet.

§. XXI. Quod itaque *maior pars populi* integri decernit, pro omnium voluntate i) habetur,

bus nullum ducendum argumentum. Hoc casu omnis populus a se imperium non abdicauit, sicuti priori. Simile quid, quod in *Aristocratia* obtinet, quoqueprehenditur in *Dyarchiis*, si imperium apud duos *induisum* & *in solidum*, æqualiterque sit, qualia exempla in Romano imperio orientali plura facere, quæ ratio imperii tamen magis vilitatem reipublicæ impedit, quam promouet. Interim tamen non tantum *externo schemate* a se inuicem differunt, quod soleat singulis Dyarchis plus honoris & cultus tribui, quam singulis optimatibus in republica; adeoque Dyarchis quidem prædictum *Maiestatis* non denegetur, quod tamen nequidem integro concilio optimatum dari solet; sed etiam in eo, quod singuli ex Dyarchis aliquando *in solidum* impereant, adeoque quod *unus* fecit, effectum iuris sortiatur, aliquando vero non nisi *coniunctim*, quo casu proxime ad Aristocratiam reipublica accedit.

- i) Noui, hanc populi voluntatem plerumque *inordinatam* esse, & publicæ rei non consulere: interim quoad effectus publicos pro iure legitimo habetur. Non enim comitiis semper iudicat populus, sed mouetur plerumque gratia, cedit precibus, facit eos, a quibus est maxime ambitus. Denique si iudicat, non delectu

betur, & huic decreto se singuli subicere debent, adeoque licet imperium sit penes omnes *coniunctim*, quatenus summam rerum tangit, conclusum tamen maioris partis necessario *vim iuris & imperii* ex postfacto consequitur. k)

§. XXII. Omnes ciuitates interim, qualiscunque forma regiminis in eis obtineat, manent in-

aliquo, aut sapientia ducitur ad iudicandum, sed imperi nonnunquam & quadam etiam temeritate. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia: semperque sapientes ea, quae populus fecisset, ferenda, non semper laudanda duxerunt, ait CICERO Orat. pro Cn. Plancio.

k) Quae contra democraticum statum obicij solent, plenius refellit PVFENDORFF. lib. VII. c. 1. §. 5. Res tota huc redit, non posse simul populum imperare & parere. Sed nulla est absurditas, quando dico, populum in concilio h. e. *coniunctim* consideratum exercere summum imperium, singulos vero extra concilium positos parere. Si dicis, quod singuli tantum per modum *pacti* obligentur; id quidem non nego, sed ita tamen, ut singuli ad id efficaciter quasi per modum *imperii ex postfacto* cogi possint: quod si enim parere recusant, nomine totius reipublicae tanquam inobedientes & rebelles recte puniuntur? Quia vero tale concilium perpetuo durare nequit, adeoque eo finito administratio imperii exspirare videatur, constitui debent, quibus *executio & imperium* interim nomine huius concilii demandetur, donec necessitas cogat, de summis rerum rursus in comitiis deliberandi. Praeterea populus in hoc statu gentes alias deuictas sub sua potestate habere potest, quibus eodem modo imperat, ut princeps in Monarchia, quales populi deuicti plures sub imperio Romano fuere. vid. НОВЫЕ *Leuiarb. P. I. c. 19.*

l) Hac

inter se libera & æquales, adeoque de iure altera præ altera aliquam prærogatiuam præterdere nequit, ¹⁾ nisi quam *communis consensus* per tacita pacta approbavit; tunc enim lege naturæ ciuitates inter se obligantur ad illum ordinem, qui simul pacem communem & harmoniam inter gentes promouet, obseruandum.

§. XXIII.

- 1) Hac de re PVFENDORFF. lib. 8. c. 4. §. 15. & Ill. DN. THOMAS. ad Monzamb. cap. 1. p. 65. plenius egerunt. Tota res eo reedit: Ciuitates inter se viuunt in statu libertatis, adeoque omnimoda inter eas, quatenus personam moralem repræsentant, est æqualitas: neque enim vlla hætenus potest afferri ratio iuris genuina, propter quam altera obligata sit, vt alteri cederet. Quæ tamen ordinis rationes in ciuitatibus habentur, ex determinatione summi imperantis fluunt, qualis *positiua determinatio* inter gentes cessat. Imo quamuis status rerumpublicarum inter se diuersi sint, hæc tamen diuersitas magis respicit ipsam reipublicam intra se, eiusque gubernationem, non vero respectum ad externos inuoluit, adeoque nullum potest argumentum afferri, quare respublica popularis cedere debeat statui monarchico, cum utrobique adsit summum imperium. Quæ argumenta extra pacta afferuntur, sunt vana. Potentia non tollit æqualitatem, nec ius potius tribuit. Nec antiquitas reipublicæ ceteras gentes obligat, vt cedere antiquiori genti debeant. Præterea nec absolutum imperium, quam *soueranitatem* vocant, quoque sufficiens videtur, cum tamen toti corpori alterius ciuitatis nihilominus sua maneat potestas, & hæc tantum intra fines reipublicæ concludatur. Si mores gentium consideramus, admitto eosdem, inter quos tales vigent; sed ex moribus harum vel illarum gentium alia non

§. XXIII. Quo grauiores autem solent de *proëdria* esse lites, eo inaniore sunt, *m*) quia licet altera alteri ciuitati cedere debeat, quando conueniunt; nihil tamen eo ipso neque de *iure libertatis*, neque *summi imperii*, amittitur, neque adeo vllum aliud metuendum est præiudicium, nisi *ambitionis*.

§. XXIV. Quemadmodum autem *ordo* inter ipsas ciuitates *arbitrarius* est, ita quoque dignitas externa eorum, qui reipublicæ præfunt, intra ciuitatem arbitraria est, & dependet itidem

ex

obligantur. Mores enim sunt producti vel ex *pactis expressis*, vel, quod plerumque fit, *tacitis*, dum scilicet alter populus sua *patientia* consentit in prærogatiuam alterius gentis. Et ita fere factum, vt prout populus alterius ope indiguerit, alteri ex regulis prudentiæ cesserit. Sic fere olim primum dabant locum omnes Reges reipublicæ Romanæ, vbi adhuc libera & popularis erat, quæ prærogatiua ad Imperatores transiit, & ex *communi consensu gentium* durauit in nostris Imperatoribus. Ergo euident est, reipublicam *democraticam* nullo iure posse inferiorem ceteri aliis ciuitatibus, si abstrahamus a *pactis* vel *expressis* vel *tacitis*. Ex postfacto vero obtinuit, vt prærogatiuam reges ad se traherent, ex *potentia*, qua pollebant, cui cum se aliæ reipublicæ opponere non poterant, potius cedere quam hostem alterum habere voluere. Vnde factum, vt *pactis* fere *tacitis* prærogatiua illa sit determinata.

m) Pertinet huc dictum LACTANTI: *contentione de dignitate nihil fedius, nihil arrogantiùs, nihil a sapientia ratione remotius esse. Inter gentes quidem ex prærogatiua ordinis non leue momentum dependere volunt, sed quale illud sit, hætenus non euictum est.*

n) Sic

ex institutione prima, *n*) quæ vim cuiusdam *taciti pacti* habet, vt tamen propterea summo imperio & statui reipublicæ nihil nec addatur, nec detrahatur.

§. XXV. Ceterum ex hoc vario ciuitatum statu

n) Sic reges vtuntur splendidissimis titulis: minoribus *optimatibus* gaudent, imo integræ reipublicæ, licet liberæ sint, *minimis* sane titulis superbiunt, quod tam de rebus publicis *inter se* verum est, quam de ipsis imperantibus *respectu ciuitatum*. Sic enim augustior reuerentia & autoritas eximior solet regibus præberi, longe minor optimatibus, & tamen optimates idem habent imperium eandemque maiestatem, quam reges. In populo iudaico Moses summam fere potestatem exercebat, & post eum Iosua, & Iudices, sed absque *externo splendore*. Si tamen in originem inquirimus, vix alia ratio suppetit, quam hæc, quod reges plerique ab initio violentia fundauerint imperium ex sola libidine imperandi, ergo simul quæsiuerint *præminentiam* quandam singularem, & cum conditio subditorum fere defecit in statum seruorum, hinc eximior cultus inde ortus est. At optimates cum ex pluribus constent, singuli singulis impedimento fuisse videntur, quo minus illis tam splendidus cultus præberetur. Sic & inter eos, qui reipublicæ præsunt, diuersæ sunt denominationes. Dantur *Imperatores, Reges, Domini, Archiduces, Duces, Principes, Comites &c.* Sed hæc nomina minorem non inferunt potestatem, nec minuunt libertatem. Hæc omnia & similia ab initio *arbitraria* fuere, & sunt tantum externa schemata, quæ statui reipublicæ nihil nec addant nec detrahunt. Manet Ciuitas in sua libertate & iure, siue dicatur *supremus Ducatus*, siue *regnum*, siue *imperium*, siue etiam *Comitatus*, si nemini obnoxius sit.

O 5

e) Mul-

statu posse nouam adhuc conciliari rerumpu-
blicarum speciem tradunt, quam *mixtam* vo-
cant, ita vt in vna republica partim *monarchia*,
partim *aristocratia* simul obtineat, & quædam
iura summi imperii vnus independenter, quæ-
dam autem optimates independenter & solita-
rie exerceant. o)

§. XXVI.

o) Multæ sunt lites de *exiſtentia huius reipublicæ*. Eam
negarunt IOH. BODINVS de *republica* lib. 2. c. 1. &
PETRVS GASSENDVS *phil. moral.* p. 1466. THOMAS
HOBBES in *Leuiathan.* c. 18. & 24. de *Cine* c. 8. §. 6.
Eam adstruxere HUGO GROTIUS de *I. B. & P.* l. 1. c. 3.
n. 17. KVLPIUS ad *Mouzamb.* c. 2. p. 225. Qui exiſten-
tiam eius aſſerunt, imperium tanquam *totum aliquod* in
ſe concipiunt, quod tamen in varias diſtinctas partes
diuidi poſſit, adeoque exinde inferunt, manere quidem
penes *integram ciuitatem* totum imperium, ſed ita partes
imperii poſſe diſtingui, vt penes vnum poſſint eſſe *diui-
ſim & independenter* quædam iura maiſtatica, penes po-
pulum vel optimates reliqua iura, & ſicuti in populi ar-
bitrio fuit, vni vel paucis totum imperium conferre,
ita quoque idem poruit ita diuidere imperium, vt quæ-
dam partes ſint penes vnum collegium, quædam penes
alterum. Vbi tamen cauendum monent, ne ſtatim
mixturam hanc fingamus, ſi *adminiſtratio reipublicæ*
externa aliquid trahat ex forma alterius reipublicæ, vbi
tamen ſtatus ipſe reipublicæ ex *legibus & poteſtate* aſti-
mandus maneat ſimplex. Sic poteſt accidere, vt ſtatus
Reipublicæ ſit *popularis*, pleraque tamen externe admini-
ſtrentur vel ab aliquo principe in populo, vel a colle-
gio quodam; nam *modus externus adminiſtrandi non va-
riat ipſum ſtatum.*

p) Di-

§. XXVI. Sed si vel maxime talis reipublicæ forma mente concipi queat, tamen adhuc dubium remanet, an talis *mixtura* existere possit in rerum natura, & si existat, vtrum tale *monstrum reipublicæ* recte cohæreat, p) & annon potius lon-

p) Diximus, ciuitatis animam esse *unionem*. Ergo vbi illa in totum non potest non deficere, adest *anarchia*, mors & *interitus* reipublicæ. Iam ponamus, principem habere ius fœderum, senatum ius belli, populum ius tributorum, princeps sane non habet maiestatem, quia non habet ius belli nec tributorum: nec *Senatus*, quia non habet ius fœderum & tributorum: nec *populus*, quia non habet ius belli & fœderum, nec *omnes coniunctim*, si dissentiant, quia alter alterum non potest cogere, nec hic vota maiora valent, cum singuli iura sua independentem exerceant, & si alter alterum posset cogere, adesset dependentia. Reuera itaque omnis unio deficit, si talis status reipublicæ fingitur, qui perpetua bella alit. Quamcunque enim mixturam tibiingas, statim apparet, illam ita esse comparatam, vt omnia, quæ ad securitatem publicam & salutem reipublicæ pertineant, impendantur, dum alter alterum impedit, ne possit ius suum exercere. Ita si princeps habet ius belli, si populus nolit bellum, denegat tributa, & senatus fœdera, & ita porro. Neque obstat, quod tamen possint quandoque unanimi consilio agere; nam si vel maxime id vna vel altera vice fiat, hi casus tamen erunt rarissimi, cum potius cogitandum erat, homines, præsertim potentia gaudentes, & sibi inuicem ob diuersa studia inuidentes, magis aptos esse ad interna dissidia & bella ciuilia, quam ad reipublicam gubernandam. Arduum semper habitum fuit, eodem loci potentiam & concordiam esse, vt ait TACITVS lib. IV. annal. Non triumuiratus diu subsistit, vtut fœdere arctissimo con-

longissime aberret a fine reipublicæ a lege naturæ imperato.

§. XXVII. Nouum tamen adhuc exstruunt statum ex *systemate ciuitatum plurium*, q) quando plures vna ciuitates liberæ arctissimo inter se vinculo ita connectuntur, vt *unum corpus* videantur constituere, & tamen singulæ summum imperium retineant in proprios subditos.

§. XXVIII.

conglatinatus videretur. Semper tribunitia potestas consulare imperium impugnavit, & perpetuis seditionibus rempublicam afflixit, quæ tamen adhuc tolerabilior, quam *status mixtus*, videtur fuisse.

q) Proprie loquendo itaque huc spectant *ciuitates liberæ*, quæ etiam post *confederationem* inter se factam liberæ debent manere. Non itaque huc spectant plures respubiæ, postquam sub imperio vnius coalescunt, singulæ enim *liberæ* esse desinunt, vnius imperio subiectæ. Vtut vero plerumque huiusmodi ciuitates *compositæ*, vti etiam vocantur, coniunctim sibi eligere communem *ducem* soleant; ille tamen non *suo iure* agit, sed dependet a statu *systematico*, imo quædam pacto comprehendantur, quæ non nisi *coniunctim* exerceri possunt, qualia plerumque sunt, quæ ad communem securitatem, propter quam vtplurimum tale *systema* exstruitur, faciunt, qualia sunt *iura belli, pacis, fœderum, legatorum*, in quantum communi bello inseruiunt &c. Olim *Volsi* inter se tali nexu *systematico* confederati fuisse videntur. Si bellum imminebat, commune concilium conuocabant, in eo de summis rerum consultabant, duces belli eligebant, legatos communi nomine mittebant, &c. DION. HALICARN. lib. 8. pr. Sic etiam hodie eadem plerumque inter Belgas obtinent, sed in Heluetia singulæ ciuitates maiorem sibi retinere

§. XXVIII. Oriuntur autem plerumque talia systemata vel *expresso fœdere*, r.) quando plures ciuitates separatæ ita coalescunt: vel *absque præfinito consilio & pacto*, s.) vbi plures pro-

nueri potestatem, cum singulis cantonibus adhuc permixtum sit fœdus inire. Ex hoc iurum communi exercitio oritur necessitas alicuius *communis concilii*, qualia apud Belgas duo esse docet GROTIUS *lib. V. annal. Belg. c. ad A. 1588.*

r.) Prioris generis systemata sunt magis regularia, & ad pacem communem aptiora, cum *expresso fœdere* inter se connectantur, ac omnia certo ordine boni publici causa ita disposita sint, vt non facile renitentia locus relinqui possit. Huc pertinent confœderati Belgæ & Helvetii, qui perpetuo fœdere, eoque *expresso* inter se continentur. Tali nexu regulari olim constitisse videntur *Latini*, populi inter se confœderati, & hoc nomen commune assumentes, vt tradit DION HALICARN. *lib. 1.* vbi addit, *quod pactis adeo constanter manserint, vt nullum tempus alteros ab alteris separarint.* Antiquos Francos, antequam sibi reges eligerent, fœdere huiusmodi copulatos fuisse, probabile est, vnde etiam facilius regnum condere potuerunt.

s.) In hoc nexu irregulari plerumque species externa reipublicæ antiqua, veluti *monarchiæ*, manere, vt & externe omnia *monarchice* administrari solent; interim tamen reuera singulis provinciis sua est libertas, eaque quandoque ab initio *usurpatione*, postea *legitimo pacto* & sic *lege publica*, contingit. Incipit itaque *occulte* latitare & se exferere nexus systematicus sub *schemate externo monarchiæ*, dum manent solennia externa, ex quibus tamen amplius æstimari nequit, vt ex facie imperii nostri constat, quemadmodum post Augusti tempora facies externa reipublicæ in plerisque manebat, statu interim in totum mutato.

r) Ne-

prouinciæ sub vno capite coalitæ paulatim ita in libertatem sese vindicant, vt *autonomiam* quidem singuli recipiant, sed tamen adhuc inter se quodammodo cohæreant *nexu* quodam *systematico*.

§. XXIX. Interim *nexus systematicus* magis cohæret, si *expresso fœdere* conglutinator, (1) quam si *occulte* absque præfinito consilio in re publica quadam inualescere incipit. Vnde status talis irregularis fieri incipit, postquam a vera vnione u) desciscit.

§. XXX.

- z) *Nexus systematicus* prioris generis vel ideo firmior & ad communem tranquillitatem aptior videtur, (1.) quod confœderatorum maior æqualitas, (2.) quod alter alteri controuersiam de *libertate* non faciat, (3.) quod nexus ipse pactis & legibus satis determinatus sit, (4.) quod nulla externa rerum figura hic sese immisceat.
- u) Nam (1.) plerumque in tali nexu est summa *inequalitas* eorum, qui in tali nexu sunt, dum alii aliis potentia dignitateque præpollent, adeoque alter alterius potentiam meruit, dignitatemque dolet. (2.) Manet renitentia inter *status* & *imperantem*, cui adhuc forsitan quædam reliquiæ iuris antiqui ex *monarchia* supersunt; dum hic *monarchiam* affectat, illi *libertatem* tuentur; in mutua autem renitentia nulla vnio, nullus nexus firmus adest. (3.) Neque nexus huius iura satis circumscripta sunt, & cum magis *inciderint* in eum, quam ex *condicto* instituerint, sæpe euenire potest, vt ipsæ leges magis discordiam foueant, quam tollant, quin quod (4.) maneat veteris *monarchiæ* figura externa, ex quo fit, vt nexus hic sit magis occultus & non appareat, adeoque sæpe incautos fallat.

z) нов.

§. XXX. Accedo ad *terzium caput*, vbi expeditum est, variis circumscribi posse nexum ciuilem *pactis expressis*, qualiscunque demum sit reipublicæ status. Quamuis enim imperia inprimis ob publicam tranquillitatem & securitatem sint constituta: accidere tamen potest, vt plus x) pacto imperanti concedatur, quam ad hunc finem requiritur, scilicet vt populus plene se eidem in seruitutem dederit, ex quo respublica *herilis* oritur.

§. XXXI.

x) HOBBSIVS *de ciue cap. X. §. 2. & 5.* & alibi passim imperium *herile* tanquam speciem separatam a reliquis regnis non agnoscit, quia potestatem principis ita extendit, vt non possint non omnia imperia esse *herilia*. Non quidem nego, posse regna degenerare in *heriles* respublicas, vbi princeps suam potestatem nimis extendit; sed quodsi iustum & æquum principem supponimus, tunc quidem secundum leges naturæ hanc potestatem *herilem* sibi arrogare nequit absque *pactis*. Illud tantum ex hæcenus dictis apparet, imperia omnia *ex natura status ciuilis non esse herilia*, quia talis potestas ad finem propositum non requiritur, qualis est heri in seruos, imo plus nocet quam prodest. Quod autem *ex natura imperiorum non fluit*, id non potest credi in principem esse translatum. Pacto interim quin talis potestas principi concedi possit, per quod Imperantes domini corporum & bonorum constituantur, non dubito, postquam singulis permissum est, se in seruitutem alteri addicere, siue *pactum expressum* supponas, siue tacitum, si scilicet subditi videant, victorem aliter eos in fidem recepturum non esse, & sic iugum hoc subierint.

y) Id

§. XXXI. Præterea quoque *ex pactis* determinandum, utrum imperia sint *electiva* an *successiva*? Quando populus ab initio in imperium consentire debuit, h. e. quando per vim occupatum est, oritur inde ut plurimum *regnum successivum*, y) dum plerumque exuuntur subditi omni libertate; quamvis & pactis expressis firmari successio possit.

§. XXXII. Quæ vero *mere voluntaria* sunt imperia, & libera voluntate populi orta, magis manent *electiva*, z) & in dubio pro talibus æstimanda sunt, nisi pactis aliud prouisum.

§. XXXIII.

y) Id experientia testatur, quia enim per vim imperium acquiritur, imprimis bello, habetur pro imperio *patrimoniali*, & sic ad liberos tanquam heredes transmittitur, eodem iure, quo privati illa, quæ in patrimonio habent, & decessi non potuerunt non in talem successionem consentire. Si quis absque bello per potentiam se obtulit imperio, & dominatum plenum & absolutum exercet, inde successio plerumque obtinet, quia nullis certis & perspicuis firmatum est imperium pactis, adeoque imperantes omnia huc dirigere solent, ut in sua familia imperium stabiliant. *Non legiones, non classes, perinde firma imperii munimenta, quam numerus liberorum*, ut ait ex vero Titus apud TACITVM lib. IV. hist. Inde est, quod ab initio fere omnia imperia fuerint *successiva*. Sed & *electiva* ex eadem ratione possunt degenerare in *successiva*, quando vel imperium in *dominatum absolutum* paulatim mutatur, status regni electioni renunciant, quod in Hungaria factum, vel etiam renunciare aliquando per *potentiam* principis coguntur.

z) Id quidem negat ex principiis suis HOBBSIVS de clue cap. VII.

cap. VII. §. 15. *segg.* adeo, vt imperanti integrum esse dicat, successorem pro arbitrio suo constituere; licet vel maxime populus sibi imperantem ad tempus vel vitam eius elegerit. Rationes eius sunt: (1.) quod populus ita indefinite se exuat imperio, & omne ius in se transferat in imperantem, & dum nihil exceperit, ius quoque de imperio in imperantem transulisse videatur. (2.) Hoc quoque colligendum esse ait ex *presumpta voluntate populi*, qui semel eligendo monarchiam, potius hanc continuare, quam, mortuo principe, ad statum popularem redire voluisse videtur, finis enim testatur de intentione, imo & (3.) plerisque populo successio placuisse videtur. Verum cum imperium sit eiusmodi ius, quod singularem personæ *industriam, mores, & qualitates* requirat, quæ deesse possunt in successore, potius credendum est, voluisse populum, vt in posterum quoque eo modo imperium in successores deferatur, quo in primum collatum est. Romani proinde agre tulerunt obtrusionem Seruii Tullii, qui regnum tanquam *tutor regii sanguinis* magis occupabat, quod per electionem conferri debebat, prout ab initio constitutum erat. DION. HALICARN. lib. IV. Accedit, quod regna *successiva* sint duriora, in quibus *libertas subditorum* magis magisque supprimitur; in talem autem conditionem non facile populus, præsertim libertati assuetus, consensisse videtur. Aggre id maxime tulerunt Romani, quod Tarquinii regnum iure hereditario ad se traxerint. Aiebant: Tarquinius regno assuesse, initium a Prisco factum, regnasse deinde Seruium Tullium, ne intervallo quidam facto oblitum tanquam alieni regni superbum Tarquinium velut hereditatem gentis scelere ac vi repperisse. LIVIUS lib. II. cap. 2. Et quamvis omne ius imperii in electum transferatur, hoc tamen ad ius imperandi vnice restringendum est. Alioquin enim, si ius imperandi in eius absoluta esset potestate; dicendum foret, illum posse imperium pro lubitu alienare.

Bæhmeri I. P. vniu.

P

&

§. XXXIII. Potest etiam *mixtum genus* esse imperii, quod partim *successuum*, partim *electiuum*, scilicet, ubi successio semper præcedente electione firmatur, non *dicis gratia*, sed ut integrum populo sit, ex iustis causis consanguineos regios præterire. a)

§. XXXIV.

& quocunque modo de eo disponere, quod tamen admitti nequit. Dn. THOMAS. ad Huber. ius ciuit. lib. 1. sect. 3. cap. 2. §. 19. Non inepte censuit Galba apud TACITVM lib. I. histor. libertatem reipublicæ ab electione, quam populus conseruare voluisse credendus est, dependere. Sub Tiberio, ait, Caio & Claudio vnus familiæ quasi hereditas fuimus: loco libertatis erit, quod eligi cepimus.

a) Talis aliquandiu obtinuisse videtur in Germania tempore Ottonum; sed ut tamen electoribus integrum manserit a familia regia recedere. In Anglia idem ius obtinere certum est, ubi rarius a sanguine regio receditur. Hinc accidere potest, ut, ubi femina succedit per electionem, etiam maritus ei adiungatur, vti exempla Ferdinandi Arragonii & Elisabethæ Castellanz, ut & Mariæ & Wilhelmi in Anglia docent. Non reprobanda, meo iudicio, hæc ratio succedendi est: sic enim evitantur incommoda, quæ (a) ex electiope ut plurimum eueniunt, cum ita plerumque certus soleat esse successor; (b) quæ successioni coherent, quia si indignus est proximior, dignior eligitur, si antecessor nimis potestate abusus est, successor libertas restringitur per pacta, quoniam cui per electionem deferatur imperium, eidem etiam limites certi, quos excedere nequit, poni possunt.

b) Suc.

§. XXXIV. Status *imperii successui* ab *electione* in eo differt, quod quoad facta antecessoris utrobique eadem non sit obligatio. *b)*

§. XXXV. Porro quaedam imperia sunt *patrimonialia* *c)* ex pacto populi, ubi ita omne ius in imperantem transtulit, ut etiam de eo libere disponere, & illud in alium transferre possit: quaedam autem sunt *non patrimonialia*, ubi talis potestas non est concessa.

§. XXXVI.

b) Successor ex electione non semper obligatur ex factis antecessoris, uti successor hereditarius: neque enim *beneficio defuncti*, sed *iure speciali* per electionem obtinuit imperium, v. c. quoad revocationem privilegiorum, ac alienum solvendum &c. Hic enim ex *iure proprio* succedit, neque defuncti personam repraesentat, sicuti is, qui ut heres succedit, &c. Illustratur hoc egregie ex literis Francisci II. Regis Gallorum ad Helvetios patris debita reposcentes, quas refert BODIN. de republica lib. I. cap. 8. Tamen, scribit Rex, debita paterna solvere non tenemur, cum haec sceptrum hereditario iure non habeamus, sed regia lege, quae iam inde usque a primis Francorum regibus lata ad mares proximos imperium detulit, quae non aliter nos obligari patitur, quam ad ea foedera pactaque, quae cum exteris principibus ac populis ad huius imperii utilitates & commoda a maioribus nostris contracta fuerunt, &c.

c) Quod quaedam *patrimonialia* regna dicantur, non illo accipiendum sensu, quod aequae sint in patrimonio, uti quidem reliquae res; sed tantum respectu alienationis & dispositionis hanc denominationem sortiuntur. A reliquis rebus patrimonialibus adhuc in eo

§. XXXVI. *Non patrimonialia d)*. dicuntur, ubi alienatio imperanti haud est concessa, quod in dubio dicendum est.

CAP.

differunt, quod earum natura admittat plenum arbitrium, illas consumendi, & perdendi, id quod ad regna patrimonialia applicari nequit, quæ propter conservationem generis humani sunt constituta, & sic conservanda, non perdenda aut consumenda. Eatenus itaque patrimonio accensetur imperium, quatenus natura & iudoles imperiorum hoc admittit. Iuxta HOBBSIVM quidem omnia imperia sunt patrimonialia, quia potestatem absolutam imperantibus disponendi de imperio pro lubitu concedit. Sed fundamento omni destituitur. Vix credibile est, aliter patrimoniale imperium quam pactis subditorum constitui posse, quocunque modo deum acquiratur, cum naturæ imperiorum haud insit facultas illa disponendi de ipso imperio, vti quidem proprietati rerum, adeoque extra pacta imperanti competere nequit. Neque vero hic exemplis iudicandum est, sed legibus ex natura status civilis desumptis.

d) Aliqui talia regna *usufructuaria* vocant, satis incommodo vocabulo, vti annotat HUBERVS, cum ita proprietas deberet manere penes populum. GROTIUS lib. 1. cap. 3. §. 12. talia non pleno iure haberi æque incongrue ait, cum ad plenitudinem imperii potestas alienandi non pertineat, sed vni ex pacto & speciali concessione dependeat, & ita extra imperium imperanti competat. Cum itaque talis concessio in facto consistat; hoc autem non possit præsumi, nisi probeatur: merito omnia imperia in dubio non patrimonialia dicenda sunt.

e) Fun-